

Pod'akovanie

Ďakujem R. Jurečkovi, S. Pačenovskému, D. Horalovi za spoluprácu a cenné príspevky a tiež Š. Pavlíkovi, A. Krištínovi a P. Kaňuchovi za ich pripomienky.

Literatúra

- DANKO Š., DAROLOVÁ A. & KRIŠTÍN A.: Rozšírenie vtákov na Slovensku. — VEDA, Bratislava.
- DEL HOYO J., ELLIOT A. & SARGATAL J. 2002: Handbook of the birds of the World. Vol. 7. Jacamars to Woodpeckers. — Lynx Edicions, Barcelona.
- GORMAN G. 2004: Woodpeckers of Europe. A study of the European Picidae. — Bruce Coleman, London.
- HAGEMELER W. J. M. & BLAIR M. J. 1997: The EBCC Atlas of European breeding birds: Their distribution and abundance. — T & AD Poyser, London.
- HORAL D. 2000: Žije v Národnom parku Podyjí strakapoud bělohřbetý (*Dendrocopos leucotos*)? — *Crux* **15**: 12–16.
- JUREČEK R. 1996: Ornitocenózy rybníkov v okolí Malaciek. — Diplomová práca. Prírodovedecká fakulta UK, Bratislava.
- KRIŠTÍN A. 2006: Vtáčie spoločenstvá územia plánovanej výstavby vodného diela Slatinka (stredné Slovensko). — *Tichodroma* **18**: 43–49.
- KROPIL R. 2002: Ďateľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*). — Pp.: 409–410. In: DANKO Š., DAROLOVÁ A. & KRIŠTÍN A. (eds.): Rozšírenie vtákov na Slovensku. VEDA, Bratislava.
- PAVLÍK Š. 1999: Breeding ecology of the White-backed Woodpecker *D. leucotos* in an oak forest. — *Biologia, Bratislava* **54**: 187–194.
- Štátna ochrana prírody SR 2008: Informačný systém taxónov a biotopov [online databáza]. Ver. 2.81. Aktualizované 12. 09. 2003 [citované 16.07.2008] — <http://www.soprs.sk/istb>
- ZUNA-KRATKY T., KALIVODOVÁ E., KÜRTHY A., HORAL D. & HORÁK P. 2000: Die Vögel der March-Thaya-Auen im österreichisch-slowakisch-tschechischen Grenzraum. — Distelverein, Deutsch-Wagram.

Došlo: 23. 7. 2008

Prijaté: 8. 10. 2008

Hniezdenie červienok obyčajných (*Erithacus rubecula*) vo vtáčích búdkach

Breeding of the European Robin (Erithacus rubecula) in nest boxes

Marek VEEKÝ¹ & Karel ZVÁŘAL²

¹Ústav ekológie lesa SAV, Štúrova 2, 960 53 Zvolen, Slovensko; bigger12@seznam.cz

²Dukelská 3980, 760 01 Zlín, Česko; karel.zvaral@tiscali.cz

Červienka obyčajná patrí medzi druhy, ktoré v našich podmienkach hniezdia dvakrát do roka a svoje hniezda si spravidla stavajú na zemi, alebo v plytkej zemnej dutine vo svahu (Hudec 1983). V podmienkach Slovenska sa jej hustota pohybuje v rozmedzí 0,3–13,4 páru na 10 ha (Kropil 2002) a Čiech 0,3–18,3 páru

na 10 ha (Šťastný et al. 2006). Jej hniezdo býva najčastejšie ukryté pod trsmi tráv a bylín, pod výmladkami a vetvami drevín, v listí, v koreňoch a v haluzine na zemi (Hudec 1983). Známe sú aj nezvyčajné prípady zahniezdenia v pohodenej plechovici na zemi, v skalnej stene a stene mostu, či podchodu, v krmelci, v kôlni,

v hradbách, v plote a medzi poľenami dreva (Hudec 1983). Vo všetkých prípadoch sa však jedná o priestor priamo na zemi, alebo tesne nad zemou (ktorý je najčastejšie so zemou aj spojený). Samotný základ hniezda býva postavený z listia, machu, suchých tráv, korieňkov a iného rastlinného materiálu, pričom výstelku tvoria jemné rastlinné vlákna, chlpy a perie.

Hniezdenie vo vtáčích búdkach u tohoto „nedutinového“ na zemi hniezdiaceho druhu je považované za nezvyčajné a preto hodné pozornosti. Hudec (1983) uvádza, že v bývalom Československu zo 158 hniezd boli len 3 hniezda v búdkach. Podrobnejšie charakteristiky týchto prípadov však už nie sú ďalej rozoberané. Z územia Slovenska vieme o jednom prípade na východe krajiny (M. Fulín in litt.). Hniezdenie červienok v búdkach a polobúdkach je spomenuté aj v prácach Bianki (1966), Klúz (1980) a Cramp et al. (1988).

V oblasti stredného Slovenska (okolie Zvolena; 288–616 m n. m.; 110 ročný bukovo-dubový les s prímiesou jedle a hrabu a 80 ročný ekotonálny dubovo-hrabový les s prímiesou buka, v blízkosti intravilánu mesta) sme sledovali hniezdenie vtákov v klasických búdkach (typu veľkých sýkorníkov, priemer vletových otvorov 3,5–6,5 cm, umiestnené vo výške cca 2 m nad zemou) počas dvoch po sebe nasledujúcich hniezdnych sezón (2007 a 2008). Kontrolovaných bolo 120 búdok počas obidvoch možných hniezdení v sezóne.

V Česku v oblasti východnej Moravy (širšie okolie Zlína; 180–650 m n. m.; rôznoveké zmiešané lesy) sme sledovali hniezdenie vtákov v klasických búdkach (veľkých sýkorníkov, priemer vletových otvorov 3–4 cm, umiestnené cca 1,5–6 m nad zemou; drevených a plastových sovníkoch s objemom 27, 40 a 50 litrov, priemer otvorov 13–15 cm, umiestnené cca 5–6 m nad zemou) počas dvadsať po sebe nasledujúcich hniezdnych sezón 1989–2008. Ročne bolo kontrolovaných okolo 500 veľkých sýkorníkov a 220 drevených a plastových sovníkov.

V okolí Zvolena sme zaznamenali iba dva prípady hniezdenia (1,0 % zo všetkých 196 zistených hniezdení): 1) 6 vajec (7. 5. 2007), 2)

6 vajec (6. 5. 2008). Červienky hniezdili v búdkach s väčšími vletovými otvormi (4,5 a 6,5 cm) ako býva zvykom na tomto type búdok. V prvom prípade úspešne vylételi mláďatá, ale v druhom došlo k zničeniu znášky neznámy predátorom.

V okolí Zlína sme zaznamenali 20 prípadov hniezdenia vo veľkých sýkorníkoch (0,2 % zo všetkých zistených hniezdení) a 35 prípadov hniezdenia v drevených a plastových sovníkoch (0,8 % zo všetkých zistených hniezdení). V hniezdach červienok sa počet vajec pohyboval v rozmedzí 5–7 a počet mláďat 4–6. Vo veľkých sýkorníkoch červienky hniezdili najmä v tých prípadoch, keď bol vletový otvor zväčšený (resp. novo vysekaný) d'atľom veľkým (*Dendrocopos major*). V niektorých sovníkoch boli zaznamenané aj dva hniezda červienok počas jednej hniezdnej sezóny.

Všetky spomenuté prípady poukazujú na to, že pre červienku sú úkryty veľmi dôležitým faktorom (cf. Cuadrado 1997). U červienky teda nemôžeme striktno hovoriť o nedutinovom hniezdičovi. Počet prípadov hniezdenia v búdkach sa pohyboval okolo 0–1 až 5–6 v niektorých rokoch. Na základe uvedených prípadov môžeme konštatovať, že červienky uprednostňujú búdky s väčším vletovým otvorom (nad 35 mm). Radi obsadzujú búdky aj s novo vytvorenými otvormi po d'atľoch (tesne nad dnom vo výške 4–8 cm). Výnimočným nie je ani hniezdenie v sovníkoch umiestnených 5–6 m nad zemou, pričom v takýchto veľkých búdkach mávajú hniezdo umiestnené v rohu zadnej steny. Problém im nerobí ani malý priemer kmeňa vo výške umiestnenia búdky, ktorý často činí len okolo 20–25 cm. Mláďatá červienok sa pri porovnaní so sýkorkami skoro vôbec neozývajú, čo pri kombinácii s hniezdením v dutine vytvára ideálne antipredačné podmienky pre úspešné vyvedenie mláďat.

Pod'akovanie

Za odborné vedenie patrí osobitné poďakovanie A. Krištiňovi a za pomoc pri terénnych prácach P. Tučekovi. Terénny prieskum čiastočne podporili granty VEGA (2/6007/06, 2/0130/08) a grant ESF Focus 2008.

Literatúra

- BIANKI V. V. 1966: Lesní noviny. — Lidové nakladatelství, Praha.
- CRAMP S., BROOKS D. J., DUNN E., GILLMOR R., HALL-CRAGGS J., HOLLOM P. A. D., NICHOLSON E. M., OGILVIE M.A., ROSELAAR C. S., SELLAR P. J., SIMMONS K. E. L., VOUS K. H., WALLACE D. I. M. & WILSON M. G. 1988: Handbook of the birds of Europe the Middle East and North Africa. Volume V. — Oxford University Press, Oxford.
- CUADRADO M. 1997: Why are migrant Robins (*Erithacus rubecula*) territorial in winter?: The importance of the anti-predatory behaviour. — Ethol. Ecol. Evol. 9: 77–88.
- HUDEC K. 1983: Fauna ČSSR 3/I. — Academia, Praha.
- KLÚZ Z. 1980: Ochrana ptactva. — Knihovna MOS, Přešov, Státní zemědělské nakladatelství, Praha.
- KROPIL R. 2002: Červienka obyčajná / Slávik červienka (*Erithacus rubecula*). — Pp.:459–461. In: DANKO Š., DAROLOVÁ A. & KRISTÍN A. (eds.): Rozšírenie vtákov na Slovensku. VEDA, Bratislava.
- ŠTASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K. 2006: Červienka obecná *Erithacus rubecula*. — Pp.: 268–269. In: ŠTASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K. (eds.): Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice. Aventinum, Praha.

Došlo: 15. 8. 2008

Prijaté: 17. 10. 2008

Synantropizácia holubov hrivnákov (*Columba palumbus*) v intraviláne mesta Piešťany (Z Slovensko)

Synanthropisation of the Wood Pigeon (Columba palumbus) in Piešťany town (W Slovakia)

Ján Kočí

Scherera 36, 921 01 Piešťany, Slovensko; jan.koci@centrum.sk

Holub hrivnák je bežný druh, ktorý hniezdi v lesoch všetkých typov na celom našom území. Výnimku tvoria stromové porasty v intravilánoch východoslovenských miest, kde boli začiatky procesu synantropizácie u nás pozorované na prelome 80. a 90. rokov 20. stor. (Darolová 2002). Avšak v Európe proces osídľovania obcí a miest sa eviduje už zo začiatku 19. storočia. Európska hniezdna populácia sa na konci minulého storočia zväčšovala a dosiahla viac ako 9 miliónov párov (BirdLife International 2004). Je dosť pravdepodobné, že práve zvyšovanie populácie ovplyvnilo aj ich obsadzovanie hniezdných teritórií v obciach a mestách Európy. Na Slovensku sa odhaduje počet hniezdných párov na 60000–120000 (Darolová 2002).

V širšom okolí Piešťan hniezdi predovšetkým v Považskom Inovci, v zbytkoch lužných lesov v povodí rieky Váh ako aj v otvorených agrocentózach. Prvé hniezdenie z okrajovej časti Piešťan (48°36' s. š., 17°49' v. d.) – časť Floreát evidujem od r. 1996. V 80. rokoch 20. stor. v mestskom a kúpeľnom parku v Piešťanoch ešte nehniedzil (Kaňuščák 1986). Cieľom tejto správy je opis vývoja synantropizácie holuba hrivnáka v intraviláne mesta Piešťany.

Hniezdením druhu v intraviláne mesta sme sa spolu s M. Mucinom začali systematicky zaoberať až v r. 2004. Od r. 1999 sme evidovali mierny nárast počtu hniezdiacich párov v lužnom lese, ktorý prakticky priamo nadväzuje na príľahlé piešťanské parky. Avšak tento fakt